

DELOVNA PROIZVODNOST

Proizvodnost v livarnah železa

Opis delovne proizvodnosti v livarnah železa nekaterih evropskih držav in Jugoslavije v primerjavi z ameriškimi livarnami

Evropske livarne so se po drugi svetovni vojni znašle v slabem stanju. Skoraj bi lahko trdili, da je večina evropskih livarn zastarela v primerjavi z ameriškimi — tako po organizaciji kakor tudi glede tehnike. Iz številnih držav so po vojni poslali v Ameriko odposlanstvo z nalogo, naj prouči in raziščejo činitelje visoke produktivnosti v ameriških livarnah. Samo Anglija je poslala v ZDA 66 misij. Rezultat ni izostal: nekatere angleške livarne so v sorazmerno kratkem času povečale produktivnost za 50 do 100 %, medtem ko se je vsa produktivnost dvignila od 22,3 tone po delavcu v letu 1948 na 24,7 tone v letu 1951.

V Italiji, kjer so številne livarne nastale z razširitvijo manjših, starejših livarn, so moderne delovne metode pogosto komaj malo uporabljali. Šicer pa je produktivnost v Italiji od 10,4 t po delavcu v letu 1949 zrastle na 13,8 t v letu 1951. Od 1949 do 1955 se je v Nemčiji delovna produktivnost zvečala za 32 %. Tu so vestno študirali probleme produktivnosti, sklicevali številna posvetovanja, uvedli so razne tehnične novosti v livarne in opravili delovno reorganizacijo. Samo v zadnjem letu je proizvodnost narasla za 17 odstotkov.

Če primerjamo proizvodnost jugoslovanskih livarn z ameriškimi, moramo upoštevati naslednje podatke: ameriške livar-

ne so pri topilnem procesu produktivnejše za tri- in večkrat, pri litju 8—10-krat, v drugih fazah pa tudi po večkrat.

V čem je skrivnost visoke produktivnosti ameriških livarn? Poizkusili bomo odgovoriti na to vprašanje tako, da bomo opozorili na nekatere podatke o ameriških livarnah. Na primer: — v ZDA imajo samo livarne z večjim kapacitetami;

— šaržiranje je mehanizirano, peč so večje. Zato je liv enačen in terja manj osebja na tono proizvoda;

— veliko pozornost posvečajo notranjemu transportu, tako, da n. pr. za prevoz modelov in odličkov uporabljajo tekoči trak in premične platforme;

— modele izdelujejo mehani-

no in uporabljajo plastične mase;

— zlasti veliko pozornost posvečajo kakovosti peska za polnjenje modelov. Prevoz peska je mehaniziran;

— izdelke kontrolirajo z najmodernejšimi instrumenti (röntgen, ultrazvok in drugi pripomočki);

— delavec se kljub hitremu tempu razmeroma manj utruja zaradi dobre mehanizacije. Zato je na delu bolj pozoren.

Razumljivo je, da je še več drugih činiteljev. Večja produktivnost v ZDA je med drugim tudi posledica hitrejšega uvažanja raznih tehničnih novosti, kar terja od ameriških podjetij konkurenca. Velika denarna sredstva, dober strokovni kader, delovna organizacija po modernih načelih, velika izbira, vse to je Američanom omogočilo dvig proizvodnosti na zavidljivo višino.

Delo v železarni

Mehanizacija manipulacije z materialom in proizvodnost

Kadar govorimo o opremi industrije, zelo pogosto mislimo samo na opremo glavnega procesa proizvodnje. Čeprav je oprema glavnega procesa proizvodnje odločilna za stopnjo delovne storilnosti, vendar pa je zelo važna tudi oprema manipulacije materiala in pomožnih poslov.

Dosedanje izkušnje zlasti pa izkušnje iz časa med svetovnimi vojnami so pokazale, da v slabo razvitih državah posvečajo zelo malo pozornosti mehanizaciji manipulacije z materialom in pomožnim procesom proizvodnje. To bomo najbolje videli na naslednjih primerih iz razvitih in nerazvitih držav.

V indijskih premogovnikih je na primer zelo neznatna uporaba mehanizacije za presejanje in nakladanje premoga, medtem ko tudi mehanizacija jamskih del ni vršinskih kopih prenašajo premog ženske v košarah na glavi po strdosti napredovala. V mnogih po-

mih poteh več sto metrov daleč. Leta 1929 ni imel noben indijski rudnik niti najpreprostejšega tekočega traku za podzemeljska dela, medtem ko so jih v Veliki Britaniji že leta 1907 imeli 100, leta 1928 pa 2100. V žilskih premogovnikih so dela tudi zelo slabo mehanizirana.

V bombažni industriji v Indiji manipulirajo in prenašajo material v tovarni in izven nje ročno nekvalificirani delavci. Nekvalificirane delavce uporabljajo za ročno čiščenje tovarniških prostorov, za vzdrževanje opreme in strojev in za prinašanje pitne vode itd.

Celo v industriji železa in jekla, ki absolutno zahteva mehanizacijo glavnega in pomožnih procesov proizvodnje ter manipulacije z materialom, uporabljajo nekvalificirano delovno silo za ročno nakladanje in razkladanje surovin in za druge postranske po-

stje. V industriji papirja in celuloze pripravljajo na ročni način raztopine bambusove trske, skrešajo apno v kotle itd. Tudi celulozo prenašajo iz bojičev in drugih traktorjev takorekoč z rokami. Podobno stanje je tudi v indijski industriji sladkorja in cementa.

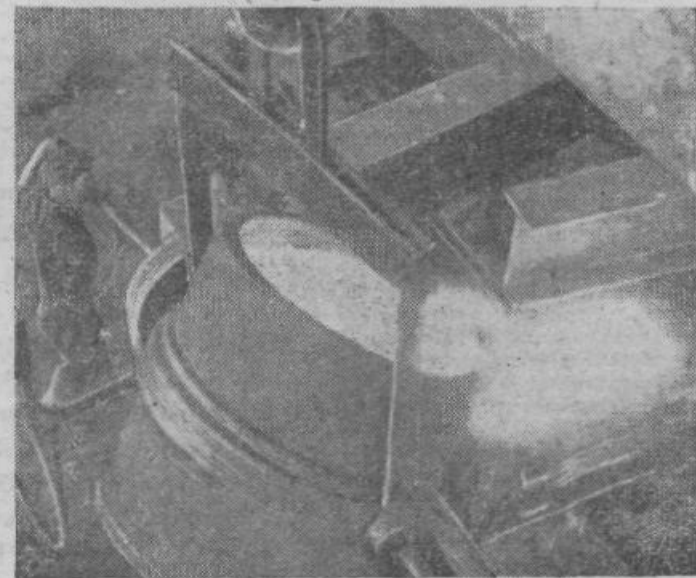
Po drugi strani pa je v razvitih državah, zlasti v ZDA manipulacija materiala zelo mehanizirana. Med letom 1920 in 1934 so na primer v ameriških tovarnah več ko polovico prihranka na delu dosegli s tem, da so mehanizirali manipulacijo materiala. Prihranek živega dela, ki so ga dosegli z mehaniziranjem manipulacije materiala je v ZDA v primerjavi s poprešnjimi metodami znašal od 20 do 90 odstotkov. V 31 primerih, kjer so v ZDA mehanizirali manipulacijo materiala, je dosegel prihranek živega dela 75 odstotkov.

Število delavcev zaposlenih pri manipulaciji materiala dosega v nekaterih industrijskih panogah ZDA naslednji odstotek celotnega števila zaposlenih v teh panogah:

1. V avtomobilski industriji 4,7%
2. V industriji za proizvodnjo cevi 16,5%
3. V livarnah jekla 21,6%
4. V proizvodnji strojev 11,4%
5. V industriji trikotaže 3,3%

V vseh petih industrijskih panogah 8,7%

Mehanizacija in sploh visoka delovna storilnost spada med najvažnejše činitelje, ki so iz Amerike napravili enega najmočnejših konkurentov na svetu. Kakor je v leti, tudi mehanizacija pomožnih del ni imela pri tem ravno majhne vloge.

TEČAJ POLITIČNE EKONOMIJE

Doslej smo iz tega tečaja objavili v »Naši skupnosti« naslednje teme:

- I. O proizvodnji,
- II. Splošni zakon ekonomskega razvoja družbe,
- III. Delovna produktivnost,
- IV. Kooperacija,
- V. Manufaktura,
- VI. Strojna proizvodnja.

Sedaj razpravljamo o temi, ki smo jo navedli pod VI. Doslej objavljeni material — do konca VI. poglavja, v katerem bomo razpravljali še o vprašanju stroj in delavec ter končno o revolucionarnem značaju strojnih naprav — bo izšel kot posebna knjiga v založbi sarajevske »Narodne zrosvjete«. V tej knjigi bo razen že navedenega uvodno tudi novo poglavje »O materialističnem pojmovanju zgodovine«.

Gornjim temam bodo v našem tečaju po programu sledile še tele:

- I. Blago,
- II. Socialistična blagovna proizvodnja,
- III. Denar,
- IV. Potrebno delo in presežek dela,
- V. Presežek vrednosti,
- VI. Potrebno delo in presežek dela v predhodnem razdeljbu,
- VII. Zakon ekonomije družbenega dela,
- VIII. Zakon vrednosti,
- IX. Zakon profita,
- X. Družbeno, znanstveno reguliranje proizvodnje.

To bo tematika drugega dela našega tečaja.